

„Slovo poezie, literatura, umění, kultura do sebe ukládají to, co nemá schopnost být přivoláno či navozeno přímo, stávají se jedinou komunikační jistotou, záchovnou energií v panujícím ne-čase a bez-nadějnosti. Jako by se Blatného básnické slovo v těchto extrémních situacích rozpomínalo na své prvotní role - stvořitelské a magické vědouc, že pouze to, co je pojmenováno, je také stvořeno a tím uchováno před zmizením. Paměť = psaní. Psaní = bytí.“ Slova Jiřího Trávnička prozrazují o českém básníku Ivanu Blatném mnohé, především však vystihují jeho těsný vztah k literární tvorbě. Blatného psaní se stává jakýmsi detailním záznamem autentických situací, jak je básník zachycuje a prožívá. Psaní veršů je Blatnému deníkem i jediným komunikačním mostem mezi ním a vnějším světem.

Ivan Blatný se narodil 21. prosince 1919 jako syn spisovatele Lva Blatného (1894-1931). Otec měl na synovu tvorbu nesmírný vliv. Už v devíti letech psal Ivan Blatný svému otci veršované dopisy. Poměrně brzy započal i s překladatelskou činností. V necelých 11 letech přeložil z němčiny báseň Ludwiga Mulanda Einkehr (Hostem) a Čarodějova učně J. W. Goetha.

Výrazný vliv na Blatného měly především dvě kruté rány v jeho dětství, v roce 1931 mu zemřel otec a za dva roky poté matka. Po jejich smrti se o něj starala babička Klíčnicková, ta však zemřela po Blatného maturitě v roce 1940. Dál se o Blatného starala teta Běla Blatná.

V roce kolem své maturity se začal stýkat s okruhem F. Halase, s K. Bochořákem, K. Bednářem a zvláště s Jiřím Ortenem, s nímž dokonce v roce 1938 při společném klukovském snění a v romantickém opojení plánoval sebevraždu. Po své maturitě na gymnáziu v Brně studoval dva semestry na filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně (obor němčina - čeština), potom byly na podzim 1939 vysoké školy uzavřeny okupačním výnosem a Blatný pracoval v optickém obchodě Klíčnicků, jehož byl vlastně majitelem. Současně zasílal příspěvky do Akordu, Kritického měsíčníku, Panorámy, Lidových novin, Listů pro umění a kritiku, Rozhledů, Studentského časopisu, U Bloku, Kytice, Života aj.

V této době začal vydávat i knižně. Debutoval sbírkou *Paní Jitřenka* (1940), která znamenala objevení básníka, a pokračoval knihou veršů *Melancholické procházky* (1941), která získala 1. cenu v melantrišské básnické soutěži. Poezie těchto dvou sbírek má charakter impresivní lyriky, zachycují kouzlo okamžiku a odhalují krásu všednosti. Vycházejí z apollinairovské linie moderní české poezie a jsou melancholicky laděné. Blatný v nich postihuje pocity své generace, vše je zde maximálně odosobněno a jaksi zmechanizováno - dokáže vtěsnat do jednoho jediného okamžiku mnoho jevů, kde se odráží nespočet dějů. Snaží se předvést jako slovesný tvůrce, bytí náhle dostává rozměr svého poznání a verše jsou zapsány tzv. metodou záznamů střípků.

Ve své tvorbě se přiklání ke Skupině 42, jejímž byl členem. Příklon Blatného ke Skupině 42 znamenal podstatný zvrat v jeho tvorbě - byl inspirován domácí seifertovskou tradicí ze 30. let. Sbírky vydané na půdě Skupiny 42 rozvíjí harmonizující atmosféru a melodičnost, které jsou známy z jeho dřívějších sbírek. Báseň se rozpadá na tříšť úryvků, nedokončených vět, výkřiků a gest, které se kříží a vzájemně se prostupují. Zachyceny jsou i pasáže zformulované poetiky - reflexe a úvahy o básnictví. Vydal také texty, o kterých nelze s určitostí říci, zda jsou uzavřeny a dotvořeny. Patří sem sbírky z válečných let. Jsou plné melodičnosti a impresionistického okouzlení, potom se ale skutečnost náhle rozpadá, přičemž připomíná jakýsi sled okamžiků a událostí. V těchto sbírkách je temnější depresivní tón. Příkladem je sbírka *Tento večer* (1945), kterou spolu se sbírkou *Hledání přítomného času* (1947) vydal už jako člen Skupiny 42.

Ve sbírce *Tento večer* se střetly dva různé básnické kódy - melodický a melancholický typ Ivana Blatného s civilistně deziluzivní poetikou Skupiny 42. Básně jsou seřazeny chronologicky podle dat svého vzniku, mezi jednotlivými zlomky nevládne žádná postřehnutelná síť vztahů.

V jeho další sbírce *Hledání přítomného času* se opět objevuje poetika z předchozího období, v níž převažuje rytmicky pravidelný verš, sled vjemů a vzpomínek (především vizuálních), válečné prožitky a dojmy z osvobození. Básně jsou tvořeny verši i prózou a přebíhají mezi sebou. Proto tyto básně nabývají podoby jakéhosi mýtu.

Kromě těchto dvou sbírek vydal jako člen Skupiny 42 dvě sbírky básní pro děti: *Na kopané* (1946) a *Jedna, dvě, tři, čtyři, pět* (1949). Jejich zrod je spjat nejen s autorovým pochopením pro projev dítěte, zejména je ale poetickým uspokojením hluboce senzitivního a obrazově svěžího básníka, otevírajícího se inspiraci městským prostředím.

V květnových dnech 1945 vstoupil Blatný do KSČ. Po únoru 1948 se zúčastnil pouňorové dobříšské konference mladých spisovatelů, odešel do exilu a zpět poslal jen svou komunistickou legitimaci a vydal prohlášení o nesvobodě v Československu. U nás byl téměř zapomenut a výborem Syndikátu Čs. spisovatelů byl vyloučen z veřejného života. Výbor Klubu mladých spisovatelů dokonce vydal provolání sesumírované E. Hostovským: „*Čin Ivana Blatného jeví se jako nízkost lidská, jako vědomá lež, žádající bezodkladné spropitné, a jako dokonalá sebevražda někoho, komu jsme donedávna říkali český básník.*“

V Londýně žil Blatný z podpůrných fondů a psal pro Svobodnou Evropu. V roce 1947 se odmíchl: nejdřív proto, že vydat básně v emigraci nebylo tak snadné, brzy však také proto, že se za ním zavřela brána psychiatrické léčebny. V letech 1948-1951 byl léčen v Claburry Hospital Essexu. Jeho nemoc byla neuropsychického rázu a „nad vodou“ se snažil udržet pilným překládáním ze tří jazyků, které se později vplétaly do jeho českých textů. Z francouzštiny - jazyk jeho uměleckého školení, angličtiny - řeč dennodenního života a němčiny - druhého jazyka rodinného a let protektorátních. Blatný pak ve svých básních klouže z jednoho jazyka do druhého, staví i tři jazyky vedle sebe v jedné básni. Není to žádná náhodná vsuvka do textu bez vnitřní soudružnosti, i když sám Blatný říká: „*Jsem básník jednoho jazyka, ale miluji cizojazyčné vložky.*“

Roku 1953 se Blatný zúčastnil spolupráce na antologii *Neviditelný domov* (Sest. J. Demtez, 1954) novými básněmi. V letech 1954-1963 byl opět léčen - v House of Hope v Ipswichi.

Po více než třicetiletém publikačním odmlčení se Blatný vrátil do literatury - jako by se ve svých básních navracel k dávným rozhodnutím - je ovládán melancholií návratů, vzpomínkami a podvědomými asociacemi, proniká do hloubi svého vědomí. Zachycuje prchavé kouzlo okamžiku a odhaluje krásu prostých a všedních věcí. V jeho sbírkách prožívá lyrický mluvčí své osamocení, z tohoto pocitu dovede těžít a dokonce si s ním pohrávat. Tato básníková melancholie je konkrétní a členitá. „*Blatného poezie je tedy rekonstrukcí paměti, obnovou světa z hlediska autora nenávratně mizejícího a navždy opuštěného, básnickým sanováním toho, s čím bytostný lyrik Blatný ztratil možnost navazovat (přímý) kontakt.*“ Takto uvažoval o Blatného poezii Jiří Trávníček.

Rok 1979 tedy lze považovat za znovuzrození básníka Ivana Blatného. Blatný v té době žil a psal v ipswichské Nemocnici sv. Klementa, stranou literatury, veřejného života i publicistiky a kontaktů. Od roku 1977 byla jeho ošetřovatelkou F. Meachemová, která přestala papíry s básníkovými záznamy vyhazovat, jak to činili ošetřovatelé

předchozí. Shromáždřovala je a posřlala J. řkvoreckřmu do nakladatelství Sixty-Eight Publishers, kde se jich ujal Antonřn Brousek. Tak vznikla *Pomocnř škola Bixley* (1982) a *Starř bydlřř* (1984).

Obř sbřrky obsahujř texty psanř v letech 1979-1982 v ipswichskřm sanatoriu pro duřevnř nemocnř. Blatnř se vracř do vzpomřnek, rekonstruuje svřt dřvnřch přřtel, mřst, udřlostř, ale nechřvř mezi tyto vzpomřnky vplouvat i aktuřlnř pocity a vjemy z nemocničnřho prostředř. Jednotlivř motivy a zřblesky v pamřti vyvolřvajř v textu jakřsi asociace, čímř se objevujř dalřř a dalřř obrazy, situace, kontury, motivy.

Zpřsoby asociovřnř jsou rřznř, mnohotvřrnř a majř podobu unikavou: jedna se odrřřzř od druhř, mnohdy jeřř dřřve, neř se stačřla řplnř rozvinout. Odtud vedou rřznř vřznamovř cestřcky, vzpomřnka vyvolř vzpomřnku, slova rodř dalřř slova. Texty jsou vybudovřny na principu montřže ři kolřže a toku představ. Přřtom Blatnřho břsnickř kolřže nejsou chaotickř, nepostrřdajř niternou logiku ani myřlenkovou gradaci, bylo by mylnř chřpat je pouze jako surrealistickř. Blatnřho poezie je vřc, je plnř mučivř duřevnř bolesti, pocitu hlubokř osamřlosti, smutku za ztracenřm řasem, ale i pokory a vřry ve psanř.

Blatnřho texty jsou zřvislř na slovech, poezii a literatuře a faktech bibliograficko-faktografickřch: konkrřtnř řdaje o pobytu autora v sanatoriu, dennřm reřimu, o udřlostech, zpřřv o vnřjřřm svřtř. Vřřřinou jsou tyto zpřřvy psřny v anglichtinř, kterř třm zřskřvř funkci jazyka praktickřho a vřsednřho. Anglichtinř se ale svřřujř i břsnřkovy erotickř tuřby a frustrace, čímř se dostřvř do jazyka-tabu. Zvlřřřnosti v Blatnřho tvorbř vystihujř slova Antonřna Brouska: „*Vřdřř Blatnřho zcela mimořřdnř břsnickř formřt se přece zaklřdř přřvř na jeho neproniknutelnosti s nřkřm nebo s řřmsi jinřm, na naprostř jedinečnosti - nikoli snad vnřjřřch řivotnřch osudř, nřbrř jejich umřleckřch dřsledkř, totiř na nezamřnitelnř poetice, kterř dokřzala organicky slouřit v jedno přřnejmenřřm tři ze zřkladnřch vřrazovřch fondř modernř řeskř poezie - poetismus, surrealismus a magickř verismus Skupiny 42.*“

Poslednřm vydanřm dřlem Ivana Blatnřho je břsnickř sbřrka *Verře 1933-1953* (1995). Je to soubor břsnř a překladv z prvnřho období Blatnřho tvorby a vytvřřř komplexnřjřř pohled na jeho dřlo. Soustřřduje prakticky vře podstatnř, co Blatnř verřem napsal od doby, kdy zaal řasopisecky publikovat, ař do odchodu do anglickřho exilu.

Ivan Blatnř zemřel opuřřtřnř 5. srpna 1990 v Colchesteru (Essex), společnřkem mu zřstala jen vlastnř poezie. Blatnř psanřm řil, verře mu byly svřtlem ve tmřch

samoty a vzpomínek. Snažil se odpoutat se od reality života a uchyloval se do snového světa poezie, kde se opět nacházel. Tak se ukryvá a opět sám sobě představuje i v básni *Usínám (Verše 1933-1953)*:

Usínám

Měsíční světlo

mi teče do pokoje,

zavírám oči svoje - -

už budu spát.

Na projekčním plátně mého mozku

dojmy z dnešního dne

budou se promítat.

Promítat, mizet

a zas se vracet z dáli,

na křídlech spánku

si s větrem budou hrát. -

Večerní chlad

zašeptal záclonami:

„Mrtví jsou s námi,

už budem spát...“